

Kovács László[✧]

30 éve alakult újjá a Hadtudományi Bizottság

DOI 10.17047/HADTUD.2024.34.4.119

A Magyar Tudományos Akadémia megalakulása, azaz 1825 óta folyamatosan a magyar tudomány kiemelkedő szervezete. Az már az Akadémia megalakulásakor felvetődött, hogy a tudományok művelése során a hadi tudományokkal is számolni kell, de sokáig ez a diszciplína szervezetszerűleg nem lehetett jelen az Akadémián. A kiegyezést követően azonban – bár néha csak részeiben, egyes területekkel –, mégis megjelent a hadtudomány. A második világháborút követően ismét hanyattatott sorsra jutott e tudományág. Csak a rendszerváltás után, 1994-ben vált ismét lehetővé, hogy a hadtudomány újra saját szervezettel legyen jelen a tudományos élet legmagasabb szintjén. Az Akadémia IX. osztályának Hadtudományi Bizottsága a 30 éve történt újjá alapítása óta aktívan részt vesz a tudomány művelésében és a különböző tudományterületek hadtudománnyal kapcsolatos szinergiáinak megteremtésében. Jelen írás a Hadtudományi Bizottság 1994-es újjáalakítása óta eltelt három évtized rövid bemutatására törekszik.

KULCSSZAVAK: magyar hadtudomány, Magyar Tudományos Akadémia, Hadtudományi Bizottság

The Committee on Military Science Was Re-established 30 Years ago

Since its foundation in 1825, the Hungarian Academy of Sciences has been the prominent organisation of Hungarian science. Already at the time of its foundation, it was suggested that military sciences should be included in the Academy's scientific activities, but for a long time this discipline was not allowed to be present in the Academy in terms of an organisation. After the Great Compromise, however, some parts of the discipline, some areas of military science, did gain ground. After the Second World War, the discipline was again in a bad way. Only in 1994, after the regime change, did military science regain its place with its own organisation at the highest level of scientific life. Since its re-establishment 30 years ago, the Committee on Military Science of the Academy's Section IX has been actively involved in the cultivation of science and in creating synergies between the various disciplines in the field of military science. This paper aims to give a very brief account of the three decades since the re-establishment of the Military Science Committee in 1994.

KEYWORDS: *Committee on Military Science, Hungarian Academy of Sciences, Division IX*

✧ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Elektronikai Hadviselés Tanszék, egyetemi tanár, tudományos rektorhelyettes, a Hadtudományi Bizottság elnöke – *Ludovika University of Public Service Faculty of Military Science and Officer Training Department of Electronic Warfare professor, Vice Rector for Academic Affairs, Head of Military Science Committee;*
e-mail: kovacs.laszlo@uni-nke.hu; <https://orcid.org/0000-0002-6403-0650>

Bevezetés

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) egyik kiemelt feladata a tudományos kutatások támogatása, a tudás terjesztése és a tudományos élet szervezése Magyarországon. Az MTA elnökének, Freund Tamásnak a szavaival élve: „A Magyar Tudományos Akadémia küldetése a teljes magyar tudományos közösség mozgósítása a magyar tudományosság és tudományművelés fejlődése, a tehetségek kibontakoztatása, a kutatóhelyek fejlesztése a közös nemzeti célok elérése érdekében.”¹

Ehhez a küldetéshez járul hozzá az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya alá tartozó Hadtudományi Bizottság is, amely a hadtudomány szerteágazó területeinek és kutatási feladatainak koordinálását látja el. Az MTA doktora minősítő joggal felruházott Hadtudományi Bizottság legújabb kori története még csak 30 éves múltra tekint vissza, ugyanakkor az már a Magyar Tudományos Akadémia 1825-ös megalapításakor felmerült, hogy a tudományokkal való foglalatosság a hadtudományokra is terjedjen ki. Egy önálló hadtudományi bizottság felállítása sokáig nem volt lehetséges, de a 19. század második felére, illetve a 20. század első felében a hadtudomány már egyre inkább teret nyert az Akadémia szervezeteiben.

A hadtudomány akadémiai jelenléte 1947 és 1994 között gyakorlatilag szünetelt, mivel a hadtudományok, egészen pontosan a hadtörténelem kutatása és művelése az Akadémia 1947-es egyik állásfoglalása alapján nem volt szükséges. 1994-ben azonban áttörés következett be, hiszen abban az évben alakult újjá immár az MTA IX. osztályának égisze alatt a Hadtudományi Bizottság.² Az elmúlt 30 év során a Hadtudományi Bizottság szerepe jelentős mértékben fejlődött, alkalmazkodva a társadalmi, a biztonsági és tudományos környezet változásaihoz. Ezek a változások főleg az elmúlt években a biztonsági helyzet nagyon gyors és drasztikus romlásában öltöttek testet, amelyekre számos ország válasza a katonai biztonság előtérbe helyezése volt. Mindezek a változások a Hadtudományi Bizottság számára is komoly kihívást és egyben fontos feladatokat jelentettek, hiszen a tudományos munka koordinálásával, támogatásával, a kihívásokra adandó válaszok folyamatos keresésével, illetve a közelebbi és távolabbi jövő hadtudományi kutatási irányainak felvázolásával a Bizottságnak is ki kellett, és napjainkban, illetve a jövőben is ki kell vennie a részét a feladatokból.

Az újjáalapítás 30. évfordulója alkalmat arra, hogy ha szubjektív módon is, de számba vegyük az elmúlt három évtized történéseit. A fentiekben megfogalmazott módon ez a történeti áttekintés azonban nem törekszik a teljességre, hanem csak néhány fontosnak vélt tényezőt kíván felvillantani az elmúlt közel 140 évből és a Hadtudományi Bizottság legújabb kori történetéből.

A Hadtudományi Bizottság története 1994 előtt

A Magyar Tudományos Akadémia 1825-ös alapítása után közvetlenül felmerült a hadtudományok művelésének igénye, azonban egészen a kiegyezésig ez nem volt lehetséges önálló szervezet formájában. Pedig már „Széchenyi a tudós társaság

1 Freund, Oberfrank 2025.

2 Ács Tibor, aki már az újjáalapítás körül is bábáskodott, igazi történelmi összefoglalásokat adott többek között a Bizottság 20 éves újjáalapításának évfordulója alkalmából, 2014-ben. Ács 2014.

működési körébe tartozónak tekintette a 'hadi tudományok' és klasszikus alapjuk, a 'hadtörténelem' magyar nyelven való művelését. Ehhez a törekvéshez csatlakozott Festetic László gróf is, aki 1826. június 27-i adománylevelében hangsúlyozta, hogy a Magyar Tudós Társaságban létre kellene hozni a hadtudományok gondozására a megfelelő szervezeti formát, a hadtudományi osztályt.³

A hadi tudományokkal való foglalatosság sokáig az Akadémia III. Matematikai és természettudományok osztályába sorolódott. Az 1867-es kiegyezést követően is csak nagyon sok egyeztetés és munka után, az 1880-as évtized kezdetén nyílt arra mód, hogy az Akadémia szervezeti keretében létrejöhessen egy hadtudományokkal foglalkozó önálló szervezet.

Ennek felállítása a Magyar Tudományos Akadémia berkein belül Kápolnai Pauer István – katona író, hadtörténész, a Ludovika Akadémia tanára, az MTA levelező tagja – nevéhez fűződik. Kápolnai Pauer 1881 decemberében a III. osztály ülésén terjesztette elő először egy önálló hadtudományi bizottság létrehozásával kapcsolatos indítványát, de az osztályülés ehhez még kiegészítéseket kért. Kápolnai Pauer részletesen kidolgozott elképzelését a III. osztály 1882. májusi ülése meg is tárgyalta, majd úgy döntött, hogy azt az Akadémia összes ülése – mai megnevezéssel élve talán a közgyűlés lenne jó kifejezés – elé terjeszti. 1882. május 22-én az Akadémia összes ülésén fel is olvasták Kápolnai Pauer István, az Akadémia akkor már levelező tagjának indítványát egy állandó hadtudományi bizottság felállítására. Kápolnai Pauer ebben az indítványában a Bizottság feladatául többek között a hadtudományok fejlődési folyamatainak figyelemmel kísérését, a magyar hadtörténelmi események szakszerű feldolgozását, valamint hadtudományi művek magyar nyelvre történő fordítását és azok kiadását javasolta.⁴

Az ülésen részt vevők egy osztályközi bizottságot kértek fel az indítvány megvizsgálására. Ez a bizottság, amelynek tagja volt többek között Eötvös Loránd, az MTA akkori elnöke és Hollán Ernő altábornagy is, támogatta az előterjesztésben foglaltak alapján a Hadtudományi Bizottság felállítását. A Bizottságot a III. Osztály keretében javasolták megalakítani, azzal a kitételrel, hogy annak munkájában bármelyik másik osztály hadtudományokkal foglalkozó tagja is részt vehessen. Az Akadémia összes ülésének 1882. október 30-i ülése döntött a kérdésről, és felszólította a III. Osztályt a Hadtudományi Bizottság létrehozására.

1883-ban, egészen pontosan 1883. június 18-án tartotta alakuló ülését az immár önálló Hadtudományi Bizottság, amelynek tagjai többek között Fodor József orvos, Hollán Ernő; Hunfalvy János földrajztudós, statisztikus; Kápolnai Pauer István; Keleti Károly statisztikus; Konkoly-Thege Miklós csillagász; Pauler Gyula; Salamon Ferenc; Schwarz Gyula történész, jogász; Szilágyi Sándor történész, a Ludovika Akadémia tanára; Thaly Kálmán költő, író és Pónori Thewrewk Emil klasszika-filológus lettek. Az új Bizottság elnökévé Hollán Ernő altábornagyot, előadójává pedig Kápolnai Pauer Istvánt választották.⁵

3 Ács 2005.

4 Ács 2013.

5 Ács 2013.

A Hadtudományi Bizottság megalkotta első ügyrendjét is, amely Kápolnai Pauer eredeti indítványához hasonlóan a Bizottság feladatául a hadtudományok fejlődési folyamatának figyelemmel kísérését, a magyar hadtörténelmi események tanulmányozását és szakszerű ismertetését, a magyar és nemzetközi hadművészet fejlődésére vonatkozó adatok gyűjtését, feldolgozását és kiadását, valamint a hadtudományi remekművek magyarra fordíttatását és azok kiadását határozta meg. A Hadtudományi Bizottság döntött arról is, hogy ezeket a feladatokat egy Általános Katonai Évkönyv, a Magyar Hadtörténelmi Füzetek, valamint hadtudományi munkák magyarul történő kiadásával támogatja.⁶

A 20. század elején azonban az önálló Hadtudományi Bizottság munkája ideiglenesen szünetelt, majd átalakult, és 1909-ben a II. Bölcséleti, Társadalmi és Történelmi Tudományok Osztálya alatt Hadtörténelmi Bizottság néven kelt új életre.⁷

1947 ismét egy szomorú dátum a hadtudományok művelésének történetében. 1947. június 3-án az Akadémia nagygyűlésének osztályülése azt a döntést hozta, hogy a Hadtörténelmi Bizottság és annak munkája immár feleslegessé vált, így azt meg kell szüntetni.⁸ Ezt követően egészen 1994-ig a hadtudomány csak a katonai tanintézetekben, a Honvédelmi Minisztériumban, illetve például az olyan intézményekben volt szervezetszerűen jelen, mint a Haditechnikai Intézet.

Ugyanakkor ebben az időszakban is komoly igény mutatkozott a hazai tudomány művelői részéről a különböző hadtudománnyal kapcsolatos kérdések tudományos, esetlegesen más diszciplínákkal közös vagy azokkal határos területeinek kutatására. Bár nem volt önálló hadtudományokkal foglalkozó bizottság, mégis a Magyar Tudományos Akadémia Tudományos Minősítő Bizottságán – ez volt az úgynevezett TMB – belül megalakult egy Hadtudományi Szakbizottság 1962-ben. Így lehetővé vált a hadtudományok esetében is az akkor még kandidátusnak hívott tudományos fokozat, illetve a tudományok doktora cím odaítélése. Így kapta meg több mint 280 fő a hadtudomány kandidátusa tudományos fokozatot és 38 fő a hadtudomány doktora címet 1994-ig.⁹

Az 1994-es újjáalakulás

1994-ben, hosszú előkészítő munka után, illetve olyan tényezők hatására, mint az Akadémia szervezeti rendszerének, benne a bizottságok átalakulásának folyamata, három hadtudós, Ács Tibor, az MTA Tudomány- és Technikatörténelmi Bizottság tagja, Deák Péter, az MTA Politikai Tudományok Bizottságának tagja, valamint Szabó József a Budapesti Műszaki Egyetem Habilitációs Bizottságának tagja egy felhívást tettek közzé, amelyben a Hadtudományi Bizottság újjáalakítására tettek javaslatot. A felhívásban az új Bizottságot az Akadémia IX. osztálya alatt javasolták létrehozni. A számos szervezetnek megküldött felhívás mentén 1994. szeptember 5-én a IX. osztály vezetése jelenlétében konkrét javaslat fogalmazódott meg arra, hogy

6 Ács 2013.

7 Ács 2013.

8 Ács 2011.

9 Ács 2011.

az Osztály 12 bizottsága mellett 13-ikként jöjjön létre egy önálló Hadtudományi Bizottság. Az MTA támogatásával jelölőbizottság állt fel, amely bizottság munkája révén a közel 280 fős hadtudományi fokozattal rendelkező dönthetett az új Hadtudományi Bizottság 30 főre tervezett tagságáról.

Az új Hadtudományi Bizottság 1994. október 17-én tartotta meg alakuló ülését. Elnöknek (akkor még ügyvezető elnöknek) Szabó Miklóst, elnökhelyetteseknek Móricz Lajost, Kalló Pétert és Stefán Gézát, titkárnak pedig Ács Tibort választották.

Az időközben elfogadott, a Magyar Tudomány Akadémiáról szóló 1994-es XL. törvény alapján akadémiai köztestület jött létre. Ebbe a köztestületbe a 284 fős hadtudományi tudományos fokozattal rendelkező közül 163-an jelezték felvételi szándékukat. Így létrejött egy azóta is folyamatosan bővülő – 2008-ban 275 fő, 2024-ben pedig már 330 fő –, egészen nagy létszámú, hadtudományokkal foglalkozó köztestületi tagság, amely megfelelő támogatást és bázist nyújt a Hadtudományi Bizottságnak.¹⁰

1994-ben a rendszerváltás utáni időszakban Magyarországon még mindig zajlott a politikai és gazdasági átalakulás. Az MTA Hadtudományi Bizottsága ebben az időszakban azzal a kihívással szembesült, hogy újraformálja működési kereteit egy demokratikus állam keretein belül. A hidegháború végével a hagyományos hadtudományi kutatási területek mellett megjelentek olyan új témák is, mint a nemzetközi békefenntartás, a regionális biztonságpolitika és a NATO-hoz való csatlakozás kérdései. A Bizottság érdemi szerepet játszott a NATO-hoz való csatlakozás katonai és tudományos aspektusainak vizsgálatában. Mindezek mellett a kutatások és a szakértői egyeztetések a magyar haderő reformjára, a hadsereg szerkezeti átalakítására és az interoperabilitási követelmények teljesítésére összpontosítottak.

A Hadtudományi Bizottság 1994-es újjáalakulása valódi mérföldkő a hazai akadémiai közéletben. Ettől az időponttal kezdődően a hadtudomány olyan szerves részét képezi a magyar tudománynak, amely immár önálló szervezeti háttérrel rendelkezik. Az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya nem csak befogadta a hadtudományt és az ezzel a diszciplínával foglalkozó tudósokat, hanem nagyon sok esetben inspirációval, motivációval és sok segítséggel támogatták a hadtudományok művelését.

Megannyi évtized után mára a Hadtudományi Bizottság, és így a hadtudomány valódi és szerves részét képezi az Akadémiának és ezen keresztül a hazai tudománynak.

Az újjáalakulást követő három évtized

Az 1994-es újjáalakulást követően a Hadtudományi Bizottság és a mögötte lévő tudományos fokozattal rendelkező köztestületi tagság az egyik legfontosabb tényezővé vált a katonai és hadi kérdések tudományos kutatása, akadémiai igényű vizsgálatai során.

1996-ban a Hadtudományi Bizottság szakmailag véleményezte és támogatta a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem megalakítását. A Bizottság emellett több

¹⁰ Ács 2011.

munkacsoportot is kialakított, amelyek között az akkori haderő átalakítását és modernizációját támogatni hivatott haderőreform munkacsoport is megtalálható volt. Ezt a munkacsoportot Szabó József vezette, de emellett működött egy hadtudomány elmélete munkacsoport is Móricz Lajos vezetésével.

A Hadtudományi Bizottság a 90-es évek közepétől komoly lobbitevékenységet fejtett ki annak érdekében, hogy egy hadtudományokkal foglalkozó tudós is elnyerje az akadémiai tagságot. Ezt többek között alátámasztotta azzal is, hogy támogatta és felhívta a tudományos fokozattal rendelkezők figyelmét, hogy ha megfelelnek az MTA tudomány doktora címmel szemben támasztott (később az MTA doktora cím) követelményeinek, akkor azt pályázzák meg, így biztosítva bázist egy leendő akadémiai tag vagy tagok számára.

Talán ennek a lobbitevékenységnek is köszönhetően mind a hadtudomány, mind a hadtudománnyal foglalkozó kutatók egyre ismertebbé váltak az Akadémia berkeiben, illetve annak különböző szervezeteiben. 2001-ben siker koronázta az akadémikus tag érdekében végzett lobbizást, hiszen M. Szabó Miklós az MTA levelező tagja, majd 2007-ben az Akadémia rendes tagja lett.

A Bizottság már az 1994-es újjáalakításkor elkötelezett volt a hadtudományi területen működő civil szervezetekkel történő együttműködés iránt, így partneri együttműködést szorgalmazott és alakított ki a már 1990-ben megalakult Magyar Hadtudományi Társasággal (MHTT).

A Hadtudományi Bizottság a fentiekhez hasonló lobbitevékenységet fejtett ki az Akadémiánál azért, hogy a különböző hadtudományi területen működő tudományos periodikák, így például az MHTT tudományos folyóirata a *Hadtudomány* kapjon támogatást. E lobbinak is köszönhetően a *Hadtudomány* című tudományos folyóirat és nem utolsósorban, a későbbiekben, hadtudományi témájú monográfiák, könyvek és tanulmányok rendre jól szerepeltek az MTA folyóirat, illetve könyvtámogatási pályázatain.

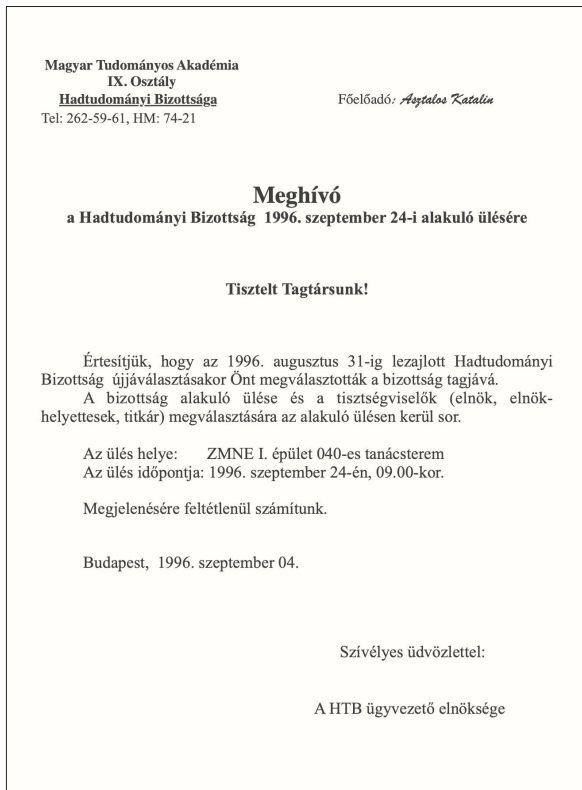
A Bizottság elkötelezett volt egy olyan együttműködési megállapodás megkötése iránt is, amely a szaktárca, azaz a Honvédelmi Minisztérium és az MTA között jött létre. Ennek eredményeként a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Tudományos Akadémia közötti együttműködési megállapodás 2007-ben meg is kötött.

A Hadtudományi Bizottság az újjáalakulás után is egyik kiemelt feladatának tekintette a hadtudományi folyóiratok helyzetének folyamatos nyomon követését, valamint a magyar katonai szaknyelv ápolását és fejlesztését. E munka során a Bizottság rendszeresen meghallgatta a hadtudománnyal vagy annak egyik szűkebb területével foglalkozó tudományos lap főszerkesztőjének tájékoztatóját az adott lap helyzetéről. Ilyen lapok voltak többek között a *Hadtudomány*, a *Haditechnika*, az *Új Honvédségi Szemle* és a *Hadtörténelmi Közlemények*.

A Honvédelmi Minisztérium tudományszervezéséért felelős szervezetének vezetője rendszeresen meghívást kapott a Bizottság üléseire. Ugyanígy rendszeresen beszámolt a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora vagy az egyetem tudományos életéért felelős vezetője a doktori (PhD) képzésről, illetve az abban elért eredményekről, esetleges kihívásokról. Ez ma is hasonlóképpen van, hiszen a ZMNE jogutódja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos ügyekért felelős rektorhelyettese, az egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának dékánja,

valamint a katonai kar doktori iskoláinak – nevezetesen a Hadtudományi Doktori Iskola, illetve a Katonai Műszaki Doktori iskola – vezetői rendszeresen tájékoztatást adnak a Bizottságnak az adott intézményben folyó tudományos kutatásokról, kutatás-fejlesztési tevékenységekről.

Az 1994-es újjáalakulás után, az első 3 éves ciklus végén az 1996-os köztestületi választásokat követően az addig ügyvivő elnökség 1996. szeptember 24-ére tűzte ki az újjáválasztott Bizottság első ülését. Az erre az ülésre szóló meghívó látható az alábbi képen.¹¹

*Az 1996-os köztestületi választásokat követően
újjáválasztott Bizottság első – alakuló – ülésére szóló meghívó*

(Forrás: Hadtudományi Bizottság archív, 1996.)

Az új összetételű Hadtudományi Bizottság tagságában azonban nem volt jelentős változás az 1994-ben megalakult Bizottsághoz képest, mint ahogy annak elnökségében sem. A Bizottság elnökének Szabó Miklóst választották, aki 1994-óta ügyvezető elnökként látta el feladatait, titkárnak pedig Ács Tibort. Korábban bevezették az elnökhelyettesi pozíciókat is, így az 1996-os választások után a Bizottság elnökhelyettese lett

11 Hadtudományi Bizottság archívum 1996–2024.

Munk Sándor, a hadtudomány kandidátusa, Nagy Tibor, a hadtudomány kandidátusa, valamint Stefán Géza, a hadtudomány doktora.¹²

1999-ben Magyarország hivatalosan is csatlakozott a NATO-hoz, ami a Hadtudományi Bizottság számára új feladatokat és lehetőségeket hozott, különösen a nemzetközi katonai, illetve tágabb értelemben vett hadtudományi kutatások területén.¹³

A 2001. szeptember 11-i terrortámadások után a globális biztonsági helyzet jelentősen megváltozott. A Hadtudományi Bizottság átstrukturálta kutatási prioritásait, nagyobb hangsúlyt fektetve az aszimmetrikus hadviselés, a terrorizmus elleni harc és később a kibervédelem témaköreit érintő kutatásokra. Az európai és NATO-kerekekben folytatott békefenntartó missziók (például Afganisztán és Irak) magyar részvétele szintén számos tudományos kérdést vetett fel, amelyeket a Bizottság kutatási programjaiba is beépítettek.

A Hadtudományi Bizottság elnökei és titkárai az elmúlt 30 évben

(Forrás: Hadtudományi Bizottság archív, 1996–2024. szerk.: a szerző)

<i>Év</i>	<i>Elnök</i>	<i>Titkár</i>
1994–1995	M. Szabó Miklós (ügyvezető elnök)	Ács Tibor
1996–1998	M. Szabó Miklós	Ács Tibor
1999–2001	M. Szabó Miklós	Ács Tibor
2002–2004	Ács Tibor	Munk Sándor
2005–2008	Ács Tibor	Felházi Sándor
2009–2011	Szenes Zoltán	Felházi Sándor
2012–2014	Szenes Zoltán	Kovács László
2015–2017	Padányi József	Kovács László
2018–2020	Padányi József	Ványa László
2021–2023	Csikány Tamás	Forgács Balázs
2024–	Kovács László	Berek Tamás

A 2010-es évektől kezdődően a Hadtudományi Bizottság kiemelt céljává vált a multidiszciplináris megközelítések integrálása a hadtudományi kutatásokba, illetve a kutatások koordinációjába. A hadtudományt nemcsak mint katonai, hanem mint társadalomtudományi és műszaki tudományi diszciplínát kezdték kezelni, így a kutatások kiterjedtek olyan témákra is, mint a hibrid hadviselés, a klímaváltozás biztonsági következményei és a mesterséges intelligencia katonai alkalmazásai.

2015-ben a migrációs válság és az Európát érintő új biztonsági fenyegetések is a Bizottság figyelmének középpontjába kerültek. Ennek eredményeként kutatások indultak a határvédelem, a nemzetközi migráció és a hibrid fenyegetések területeinek

12 Hadtudományi Bizottság archívum 1996–2024.

13 Tálás 2020.

vizsgálatára. A Bizottság rendszeres konferenciákat szervezett, ahol a magyar és nemzetközi szakértők megvitathatták az aktuális biztonságpolitikai kérdéseket. Ezzel párhuzamosan erősödött a kapcsolattartás más tudományágakkal, különösen az információtechnológia és a mesterséges intelligencia kutatása terén.¹⁴

A hadtudományi kutatások területén is kiemelten fontos a kutatási eredmények láthatóvá tétele, azok széles körű publikálása. Ennek érdekében az MTA mind a hazai, mind a nemzetközi tudományos folyóiratokat rangsorolja. A hadtudományi folyóiratok esetében korábban mértékadónak nevezett folyóiratok hazai és nemzetközi listáját a Hadtudományi Bizottság által létrehozott ad-hoc bizottság készítette el, majd az Akadémia elvárásainak megfelelően a Bizottság frissíti azt, azaz megvizsgálja az időközben (az MTA IX. Osztályának állásfoglalása alapján általában 5 évente) bekövetkezett változásokat, illetve a Bizottság vesz fel új tudományos folyóiratokat a listára.

A katonai szaknyelv ápolása kiemelt fontosságú. Ennek egyik legjobb eszköze és megoldása egy összefoglaló, a hadtudományhoz szorosan vagy kevésbé szorosan kapcsolódó kifejezések és fogalmakat közérthető módon, de mégis tudományos igényvel magyarázó *Hadtudományi Lexikon* megalkotása volt. Ezt az összefoglaló művet a Magyar Hadtudományi Társaság adta ki 1994-ben. Majd 25 évvel később az időközben eltelt két és fél évtized hadviselési és nem utolsó sorban technikai, illetve haditechnikai változásaira, fejlődésére is reflektálva új hadtudományi lexikon összeállítására, majd kiadására került sor 2019-ben. A tartalmában és kivitelében is megújult lexikon szerzői között számos Hadtudományi Bizottsági tagot is találunk, akik tudományos alaposággal jártak körül egy-egy fogalmat.

2013-tól a *Hadtudomány* az MHTT és az MTA Hadtudományi Bizottsága közös tudományos orgánusaként jelenik meg, amely szintén nagyon jó példája a tudományos testületek és szervezetek kiegyensúlyozott és gyümölcsöző együttműködésének.

A 2022-ben kitört orosz–ukrán háború a hadtudományi kutatásokban is új dimenziót nyitott, hiszen ezek a kutatások nem csak a háború tapasztalatainak a feldolgozását, hanem a tapasztalatokból levonható következtetések alapján a Magyar Honvédség fejlesztéséhez szükséges javaslatok megfogalmazását is magukba foglalják. 2023 végén, majd 2024 végén a háború addigi eseményeit és tapasztalatait feldolgozó, az MHTT-vel és az NKE-vel közös, hatásában nagyon sikeres konferenciákat szervezett a Bizottság. Ezeken a konferenciákon a globális és az európai regionális biztonság- és védelempolitikai helyzet, az aktuális hadszíntéri események bemutatásán kívül külön elemzésre kerültek a háború szárazföldi, légi és kibertéri eseményei és azok közeli, illetve távolabbi jövőben várható, hadviselésre gyakorolt hatásai.

A Hadtudományi Bizottság a 2020-es években is komoly erőfeszítéseket tett az Akadémia és a Honvédelmi Minisztérium között megkötendő együttműködési megállapodás érdekében, hiszen az előző, 2007-ben megkötött együttműködési megállapodás után már igencsak eljött az ideje egy új, valódi tartalommal is kitölthető megállapodásnak. Hosszú és komoly tárgyalások, megbeszélések és egyeztetések egész sora volt az, amely végül az aláírásig vezetett 2024-ben. Az együttműködési megállapodásban foglaltak alapján a két fél legfontosabb célja a megállapodás aláírásával,

14 Boda et. al. 2016.

hogy az MTA köztestületi szerveinél rendelkezésre álló tudományos ismeretek, tudományos kutatások eredményei, valamint a HM-nél és a honvédelmi szervezetknél, a honvédelmi oktatás-nevelés területén rendelkezésre álló honvédelmi ismeretek szinergiát teremtve Magyarország biztonsága, katonai biztonsága és védelme érdekében kerüljenek felhasználásra. Az együttműködési megállapodásban rögzítetteknek megfelelően fő feladatként jelentkezik a hazai és nemzetközi biztonsággal kapcsolatos kutatások és fejlesztések eredményeinek országvédelmi hasznosítása, kiemelten a komplex biztonság problémáira. A különböző tudományágak új biztonsági kihívások (például fejlett technológiák, kibervédelem, mesterséges intelligencia, drón technológiák, atom-, biológiai, vegyvédelmi és radiológiai fegyverek elleni védelem, kritikus infrastruktúra védelme, nemzetközi békefenntartás és békeépítés, éghajlatváltozás biztonsági dimenziói, valamint az anyagtudomány, az orvostudomány, a biokémia, az informatika, a digitalizáció, és az automatizálás tudományterületeire) kutatásai, illetve az így megjelenő tudományos eredmények felhasználása kiemelt jelentőségű, mind az MTA, mind a Honvédelmi Minisztérium számára.

A megkötött együttműködési megállapodás szolgáltatott alapot arra, hogy 2024-ben a Hadtudományi Bizottság közreműködjön a Honvédelmi Minisztérium tudománypolitikai stratégiájának elkészítésében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ács Tibor 2005. Az MTA Hadtudományi Bizottságának megalakulása és tevékenységének kezdetei. *Hadtörténelmi Közlemények*, 118 (1–2). 241–261.
- Ács Tibor 2011. Az MTA Hadtudományi Bizottság megalakítása és újjáalakítása. Tudománytörténeti párhuzamok 1881–1883 és 1991–1994. *Hadtudomány*, 2011/3. 3–15.
- Ács Tibor 2013. Az MTA hadtudományi bizottság megalakulása és fejlődése. *Hadtudomány*, 2013/1. (E) 38–44.
- Ács Tibor 2014. 20 éve alakult újjá az MTA Hadtudományi Bizottsága. *Hadtudomány*, 2014/3–4. 133–138.
- Boda József, Boldizsár Gábor, Kovács László, Orosz Zoltán, Padányi József, Resperger István, Szenes Zoltán 2016. Fókusz és együttműködés. A hadtudomány kutatási feladatai. *Honvédségi Szemle*, 2016/3. 3–19.
- Freund Tamás, Oberfrank Ferenc 2025. „A múlt elesett hatalmunkból, a jövődönék urai vagyunk” Küldetésünkről és feladatainkról a harmadik évszázad küszöbén. *Magyar Tudomány*, 186/1. 4–21.
<https://doi.org/10.1556/2065.186.2025.1.2>
- Hadtudományi Bizottság archívum 1996–2024.
- Tálás Péter 2020. Magyarország biztonságpolitikája 1989–2019 között. *Védelmi Tanulmányok*, 2020/2.